

JUNKSPACE DE LUXE

Globalisering og netværk er nøgleord når byplanlæggere verden over diskuterer byudvikling. Den fælles dagsorden resulterer dog ikke nødvendigvis i ensartede byudviklingstendenser og bymønstre, som det vil fremgå af de følgende artikler, der behandler byudvikling anskuet fra forskellige verdenshjørner. Boris Brorman Jensen beretter fra Dubai i De Forenede Arabiske Emirater om en by bygget på olie. Indtægterne fra olieproduktionen er blevet investeret i uovertruffen infrastruktur, luksushoteller af en anden verden og anlæggelse af nye øer udelukkende for rige mennesker.

AF BORIS BRORMAN JENSEN

Birgitte Kleis refererer fra den femte europæiske byplanbiennale, der blev afholdt i Barcelona i april 2003. Her var overskriften den digitale infrastruktur, der usynligt, men effektivt forbinder byerne i netværk med nabobyen eller med en by på den anden side af kloden. Den sidste artikel gennemgår den seneste byudvikling i værtsbyen Barcelona, som over de næste 10 år investerer uhyre summer i byudvikling og infrastruktur.

I lande som Kuwait, Qatar, Bahrain og De Forenede Arabiske Emirater blev industrialiseringen først introduceret efter velstandsekspllosionen i efterkrigstiden som en form for strategisk konsolidering af olieindtægterne. Den veritable strukturimport af ambitiøse havneprojekter, nøglefærdige tungindustrier og omfattende infrastrukturelle byggemodning af ørkenen, som blev igangsat i de rige stater på den arabiske halvø, begyndte stort set samtidig med, at den post-industrielle restrukturering satte ind i den vestlige verden. Allerede et par årtier efter at reinvesterings af råstofreserven fik oliestaterne til at udvikle byer i western-stil, begyndte drivkraften i den økonomiske dynamik at ændre kurs og dermed udfordre konsolideringsprogrammet på to vitale punkter. For det første var det ikke længere industrialiseringen men opbygningen af netværkssamfundet, der globalt set trak den økonomiske vækst. For det andet var den nye og altafgørende ressource, som den spansk-amerikanske sociolog Manuel Castells har bemærket, ikke længere energi, men information.

I modsætning til situationen i Amerika og Vesteuropa, hvor omstruktureringen af byernes industrielle vækstlag begyndte at skabe store utidsvarende produktionsområder i bylandskabet og en ny historisk zone af uddøende bygningskultur med en identitetsmæssig forvandling af byerne til

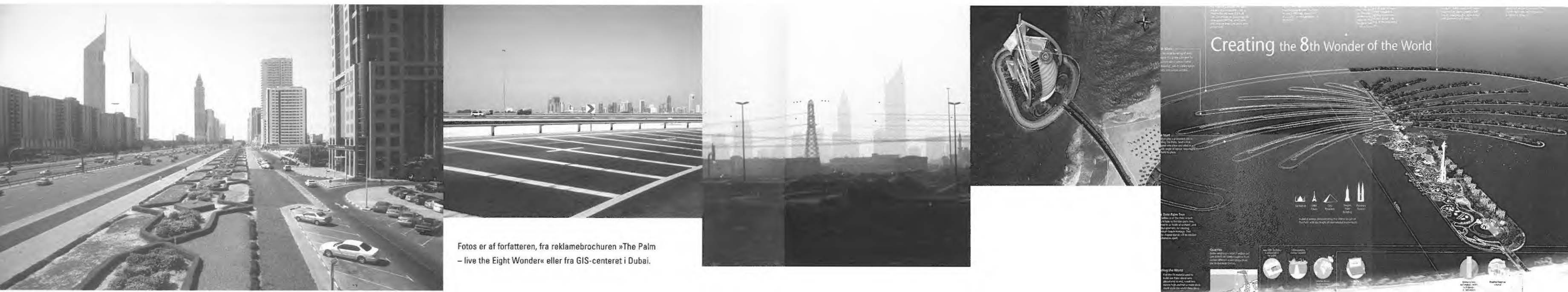
følge, stod flere af de nyudviklede oliestater på den arabiske halvø med et modsat problem. Et højmoderne og veludbygget infrastrukturelt netværk i en kulturel ørken, som langt fra havde nået sit programatiske mætningspunkt. De mindre statsdannelse, der er skudt op omkring frihandelsområderne, eksportstationerne og olieudskibningshavnene langs den Persiske Golf, er i det store hele sluppet for den transformationsproces, som præger de gamle industrisamfund. Den asfalterede plan af kommunikations- og bevægelseslinier, som det åbne plug-in-netværk af udviklingszoner udgør, har nu på flere punkter overhalet den vestlige verden som globaliseringens strategiske frontzone. En række arabiske 'SimCities' med infrastrukturel overkapacitet, lille eller slet ingen beskatning og lav kriminalitet har inden for de sidste årtier udviklet sig til paradeeksempler på netværkssamfundets økonomiske dynamik og repræsenterer i dag et enestående vækstmiljø for en ny type globaliseret byudvikling.

Karakteristisk for flere af de nye bystater på den arabiske halvø er således det næsten totale fravær af materiel modstand fra eksisterende samfundsmæssige strukturer og dermed størst mulig fleksibilitet i forhold til globaliseringens eksterne mønstre af transnationale kapitalbevægelser. De særlige former for lokaliseret globalisme, som her

udfoldes, er måske for isolerede og ekstreme fænomener til, at de kan ophøjes til almenlydige tendenser. Men selve den flexisme eller manglende træghed, der gør de perifere småstater i stand til så effektivt at optage væksten i den nye postindustrielle økonomi, rokker alligevel ved den nærhedslogik, som ligger til grund for den topologiske byforståelse. For når drivkraften i samfundøkonomien bogstavelig talt ligger uden for de nationalstatslige rammer, og byudviklingen ikke længere direkte udspringer af en territorial sammenhæng men først og fremmest er en effekt, der skal forstås i forhold til en kompleks global kontekst, bliver den traditionelle urbanisme langt hen ad vejen også hægtet af.

Det strategiske nedslagsmønster af specialiserede globale kredsløb, der dominerer byudviklingstendensen i de spirende postindustrielle økonomier, udfordrer samtidig den nationalstatsligt rod-fæstede fællesskabsforståelse.

I de arabiske småstater, som går forrest i denne proces, er den demografiske udvikling uløseligt forbundet med importeret arbejdskraft og har dermed sprængt rammerne for den traditionelle samfundsforståelse, men også sat spørgsmålstegn ved det kosmopolitiske ideal. Det er populationer, hvor op mod 90 pct. har status som ekspatrioter,

bingo-urbanisme SLOIP junkspace de luxe expoiser

der med midlertidige arbejds- og opholdstilladelser er indlemmet i en meget svulstig produktionsoffentlighed. Men de tilhører ikke den del af befolkningen, som kan erhverve fast ejendom og drage fordel af den statslige begunstiggelse, der i de totalitære stater gør det ud for den politiske kultur. Nye og mere diffuse hierarkier mellem lokale jordbesiddere, højt- og lavtuddannede gæstearbejdere, illegale indvandrere og arrestanter har afløst de kendte classeskel. I stedet er opstået en slags opportunistisk kosmopolitisme, hvor samfundet som erklæret politisk, socialt og kulturelt fællesskab er ophørt og erstattet af en løs forbindelse mellem opdelte funktionsenheder, hvis primære sammenbindingskraft er infrastrukturen.

Ud over at ryste selve det nærhedsprincip, der holder sammen på den topologiske repræsentation, naboskabstanken og integrationsidealet, har globaliseringen tilsyneladende vendt op og ned på forudsætningerne for at sammentænke byplanlægningen som økonomisk og politisk styring med identitet og kulturel samhörighed. Selv om der ikke eksisterede en demokratisk kultur før, og selv om det politiske spil i de tidligere beduinsamfund af andre grunde foregår i lukkede kredsløb, har fænomenet alligevel forrykket urbanitetens grænse og rejst spørgsmålet: Hvad kan planlægningen styre, når fællesanliggender og den politiske sfære

re tendentielt reduceres til økonomi og sikkerhed? Dg om denne transformationsproces fra nationalstatsligt fællesskab til transnational sikkerhedsstat, som potentielt følger med globaliseringen, ikke er en trussel imod det demokratiske projekt og en klar svækkelse den moderne bys rumlighed.

Dubai, bingo-urbanisme

Dubai, det næststørste sheikdomme i de Forenede Arabiske Emirater, UAE, er den af de velhavende arabiske småstater, som mest succesfuldt har sadlet om fra ensidig råstofudnyttelse til avanceret postindustriell økonomi. Det 3900 km² store ørkenområde har på tre årtier udviklet sig fra en mindre handelsstation under britisk protektorat til en bystat på ca. 1 mio. indbyggere med en af verdens hurtigst voksende økonomier. Kun 6 pct. af bruttonationalproduktet stammer i dag fra olieindtægterne, og en af de strukturelle hovedforklaringer på den formidable omstillingsevne er uden tvivl de enorme infrastrukturelle investeringer, der gennem tre årtier har gødet ørkensandet med vækstbetingelser. De Forenede Arabiske Emirater har siden selvstændigheden i begyndelsen af 70'erne brugt 225 mia. US\$ (svarende til mere end 100 Storbæltbroer) på udbygningen af infrastrukturen. »Olierigdom har givet Dubai – og hele UAE – den mest avancerede og sofistikerede infrastruktur i

verden«. Tværs gennem Dubais ørken ligger otte-sporede motorveje med regelmæssige kløverformede fordelingspunkter og inddeler næsten øde områder i strategiske parceller. Dverdimensionerede kraftværker med pipelines forbundet direkte til oliekløderne sender sitrende energilinier mod horisonten. Afsaltningsanlæg med vidt forgrenede distributionssystemer og moderne kommunikationsteknologier danner en åben planstruktur af teknologisk fertilitet langs den Persiske Golf.

Bortset fra enkelte identitetsskabende landmarks af luksushoteller, regeringskontorer og finanskoncerner er infrastrukturen det spor, der får byen til at hænge sammen, ikke bare fysisk og funktionelt, men i høj grad også som fortælling. Dubai er som de fleste moderne byer ikke defineret ved en klar demarkationslinje mellem det produktive og uproduktive, mellem kultur og natur, mellem bebyggelse og landskab. By- og bygningskulturens grænseflade er som i alle andre utætte byer både intern og ekstern. I Dubai findes ørkenen overalt: Inde i, mellem og omkring det byggede. Det som kitter historien sammen, og det som sætter skellet, er infrastrukturens ophør. Øst for yderste motorvej begynder kamelalderen og ekspeditionens territorium. Infrastrukturen er ørkenstatens fundament, selve statsdannelse civilisationsgrænse og derfor genstand for en sindrig udsmyk-

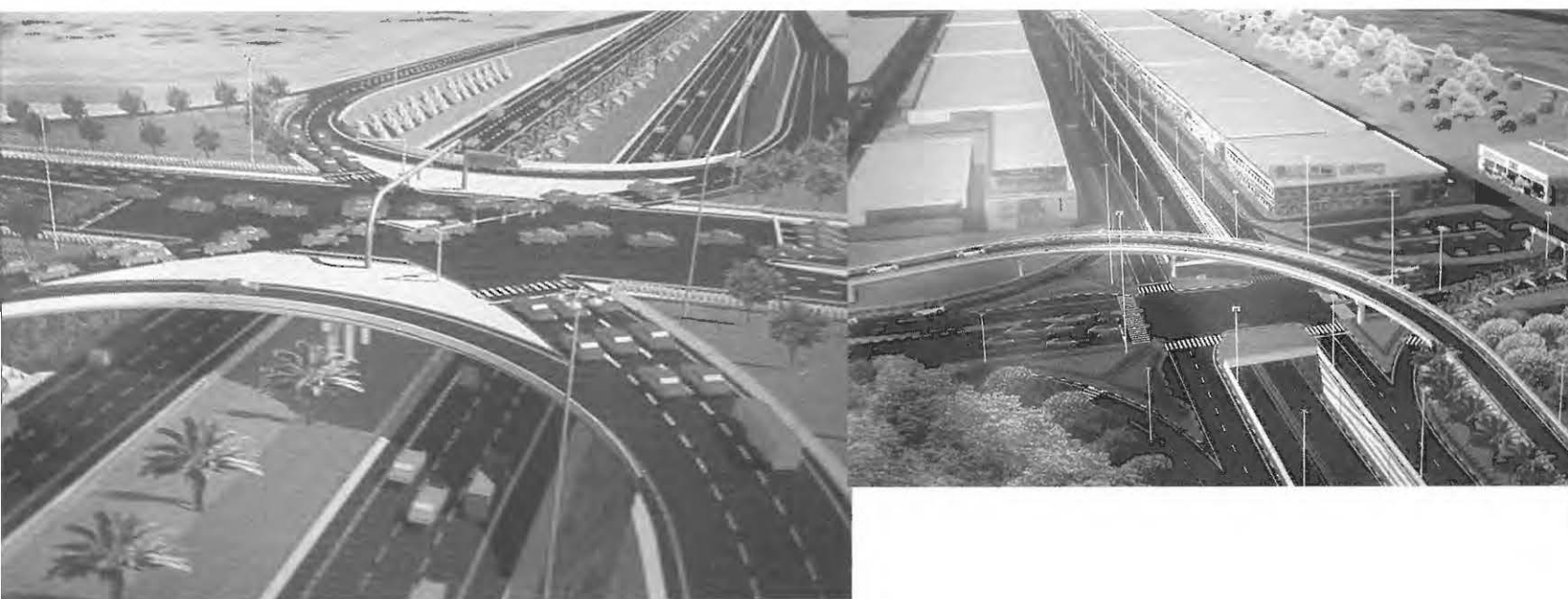
ningskultur. De landskabsblommer af utilgængelige områder, som automatisk følger med alle de store motorvejsudfletninger og rundkørsler, er ikke bare bagsider, betydningstomme fordelingsflader og logistiske aftryk i sandet; de fungerer som en slags parker og oaser af botaniske klynger midt i et af verdens mest ufrugtbare områder. Kontrasten til den altomsluttende og konstante tørke gør de realiserede fatamorganaer til bekvemme orienteringspunkter, men også til strategiske statements. Den højtidelige vedligeholdelse af alle restområderne omkring de større vejforløb og de enorme summer, som anvendes på kunstvanding af infrastrukturel 'SLOIP' (Space Left Over In Planning), har gjort det tidligere skældsord og eksklusionskronym til det mest sandsynlige bud på en ny hovedaktør i spillet om det offentlige rum. Vejsystemets omdrejningspunkter monumentaliseres med apolitiske artefakter, der i formel distance til den politiske virkelighed langt overgår abstraktionsniveauet i modernismens demokratiske skulpturer. Et ti-tolv meter højt kaffestel, et gigantisk ur med indbygget springvand og forskellige syntetiske naturscenarier pryder den mobilitetsbaserede bystats knudepunkter og højtideligholder en tilsyneladende vilkårlig, men ikke desto mindre kollektiv fortælling. De indlagte koder og det bevægelsesepos, som dyrkningen af alle overskudslandska-

berne illustrerer, ville ikke bare være en metastruktur af heroisk spild, men aldeles meningsløs, hvis vejsystemet kun var fysisk kanaliserende og en simpel nødvendighed for den økonomiske cirkulation.

Det moderne Dubai er ikke resultat af en akkumulativ kultur, ophavsberetningen er for længst eroderet bort i ørkensandet, og den materielle historie kan derfor ikke skrives som en kontinuerlig overskridelse af tærskler, der i den klassiske arkitekturhistoriske tradition celebreres med passagen gennem triumfbuen. De trafikale omdrejningspunkter er selvfølgelig øjeblikket i det statslige investeringsprojekt, men er også det dynamiske rum, der bedst bevidner den abrupte proces, som kendetegner den kulturelle og økonomiske udvikling. Og hvorfor skulle 'autopia' – bilernes paradys – ikke have sine monumenter, når freewaykulturens motorvejssystem, som den amerikanske arkitekturhistoriker Reyner Banham har bemærket det, allerede er et sammenhængende begribeligt sted? Rundkørslen og motorvejsudfletningens udvekslingsfigurer er måske for den post-moderne by, hvad triumfbuen og skillelinien var for den koncentriske.

De regulære grundstykker og byggemodnede områder mellem bevægelses- og kommunikationslinjerne er inddelt i et rationelt sektorsystem, der

med en numerisk kode angiver områdets fysiske beliggenhed, den tiltænkte anvendelse og indplacering i økonomien. Sektor 221 til 224: Dubai International Airport, sektor 252: Mushrif Park, sektor 251: Mirdif Housing Area, sektor 364–365: Al Quoz Industrial Area, sub-sektor 64 reserveret til naturbeskyttelse osv. Det urbaniserede Dubai udgør et ca. halvtreds gange ti km stort rektangulært system af mere eller mindre spredt bebyggelse, der løber langs kysten fra grænsen mod nabostaten Sharjah i nord til Jebel Ali-havneområdet i syd. Der eksisterer stort set ikke nogen oprindelig bykerne. Hovedparten af de gamle bygninger er for længst revet ned, men gadestrukturen omkring tidevandsfloden Dubai Creek, der inddeler det gamle havneområde i to selvstændige bydele, Bur Dubai og Deira, har bevaret noget af sin koncentriske struktur og ligger i dag som en blød knast i en organisk gridstruktur af nord-sydgående hovedårer og øst-vestgående forbindelsesveje. Der foregår en del spredt byudvikling, gamle bygninger rives ned for at give plads til nye, og tomme mellemrum fyldes ud. Men den primære vækst finder indlysende nok sted inden for infrastrukturens ubesatte felter, og trods den kalkulerede overkapacitet må det infrastrukturelle system alligevel løbende udbygges for at kunne optage den ekspanderende vækst. I Al Barshaa og Al Sufouh ved frihandelszo-

ing genius logo bingo-urbanisme SLOIP junkspace

nen i syd vidner stort opsatte skilte og talrige byggekraner om igangværende developments, som snart vil give systemet lokal forstoppelse.

Byudviklingen er forsøgt organiseret efter noget, der minder om et traditionelt modernistisk forbillede. En klar zoning og en rationel organisering af produktionen i et finmønstret net af mobilitet, der i stedet for fordismens samlebandsorden opererer efter en slags fuzzy funktionalisme. Trods den klare mønsterplanlægning af monofunktionelle felter og den overordnede rektangulære systematik opfører den bygningskultur, som er vokset frem, sig ikke efter noget genkendeligt forbillede. Den spredte struktur af vækst-oaser matcher selv sagt ikke den koncentriske model, men minder heller ikke om noget, der kan føres tilbage til tidligere selvstændige enklaver, som i de polycentriske bysammenvoksninger. Den er heller ikke kontrolleret af det formalistiske spredningsprincip, som båndbykarakteren umiddelbart foregiver. Byen har en rygrad af bebyggelser langs kysten, men alle de moderne businessparker, finanshovedsæder, beboelsesenklaver, shoppingcentre, turistdestinationer og rekreationslandskaber, der udgør langt størstedelen af bytilvæksten, ligger for spredt til at danne et genkendeligt territorielt mønster, og de enkelte enheder er for solitære til at indgå i enhedsskabende forbindelser. Byen er et fragmente-

ret post-polycentrisk rum holdt sammen af mobilitetsbaserede teknologier, hvis overordnede layout i arkitekturhistorisk forstand er et fransk landskab, men hvis lokale organisering følger en engelsk haveplan, og hvis økonomiske dynamik er globalt orienteret. Denne kombination af rationel struktur, autonom organisering og udefrakommende vækstbetingelser gør på mange punkter Dubai til en eksemplarisk repræsentant for, hvad de californiske geografer Michael Dear og Steven Flutsy har kaldt 'keno capitalism'. Det overordnede system af infrastrukturer, som mekanisk inddeler det forskelsløse ørkenlandskab i nummererede felter, og det usammenhængende mønster af private udviklingsprojekter, der uden nærhedsmæssige relationer lander som brikker udtrykket i et eksternt investerings spil, gør billedet af »byen som spilleplade særdeles velegnet til det 21. århundredes afløser for den koncentriske ringby fra begyndelsen af det 20. århundrede,« som Michael Dear og Steven Flutsy siger det. Den moderne by er med globaliseringen blevet til 'bingo-urbanisme' – en mosaik af monokulturer i et felt af muligheder.

Byens expoisering

Den massive strukturimport, som dannede grundlaget for Dubais udviklingssucces, gav i opførelsesfasen de engelske ingeniørfirmaer, der udførte

arbejdet og styrede idriftsættelsen, en slags komunal funktion. Al offentlig service som kloakering, el- og vandforsyning, affaldsbehandling osv. blev varetaget af ganske få private firmaer, som dermed kom til at udfylde en central samfundsmæssig rolle. Men den nære forbindelse mellem staten og nogle enkelte udvalgte selskaber hører i en vis forstand fortiden til. Lokalt baseret arbejdskraft har overtaget drift og styring af de forskellige anlæg, et nyt licitationssystem har delvis afløst tidligere tiders personlige kontraktforbindelser, og sheikens aktieandele i flere af de driftige konsortier har gjort skellet mellem privat virksomhed og statslige aktiviteter mere diffust. Statsmagten er med overalt, dens institutioner er så småt blevet bureaukratiserede, og de basale infrastrukturer, som gjorde moderniseringen mulig, er blevet en selvfølge. Vejnettet optræder stadig i rollen som løst sammenbindende kraft, og statsmagten udstiller stadig sig selv i mobilitetsfæren ved f.eks. at lægge navn til de store veje, men samfundet som sådan er i dag udparcelleret i flere forskellige funktionsenheder, hvis opgaver varetages af et mere rivaliseret marked. Den entreprenante opvisning af kraftværker, afsaltningsanlæg og kloakeringssystemer, som i begyndelsen var synonym med samfundets institutioner, har fået en mere vidtfavnende karakter – både økonomisk, funktio-

nelt og æstetisk. Med den globaliserede økonomis opblomstring er Dubai blevet til en slags verdensudstilling. En kolossal expo, hvor flere af de deltagende entreprenører i sig selv er blevet 'corporate micro nations', som konkurrerer med hinanden på det globale marked for transportsystemer, affaldsbehandling, sikkerhed, kommunikationsteknologi, finansiering, forsikring, rengøring, temaparker, hoteller, luksusbyggerier, shoppingcentre, og hvad der ellers hører til et postmoderne samfund.

Expoiseringen har flere facetter end den traditionelle udgave, og dens organisering er mere kompleks, men ellers er lighederne slående. Ligesom expo'en er mere end blot en verden én miniature fordi den – i modsætning til f.eks. den zoologiske have – både fanger og producerer spektaklet, er Dubai som fantasmagorisk billede ikke længere en sluttet historie, men »en brug af historie til at skabe historie«, som Anthony Giddens udtrykker det. På samme måde som udstillingstableauet fortæller om en verden ved et indblik, der overser selve afgrænsningen, må Dubai forstås introspektivt som atomiserede helheder, hvis naboskaber ikke daner en sammenhængende geografi.

Den kosmokulturelle stat har ingen fælles rituel kalender, der er relativ religionsfrihed, fordi liberaliseringen delvis har udfaset klerikalismen, og man passer derfor selv sine guder, samtidig med at den

økonomiske cyklus opererer med en permanent højtid. For shoppingcentrene er alle åbningsdage hellige.

Expoiseringen fungerer i denne sammenhæng som en fælles æstetisk grund for livsstilsmarkering og forbrug, og det teatersprog, som den generiske arkitektur mekanisk reciterer, er blevet det globale steds vernakulære udtryk. Den nye økonomis forbundne netværk af byer etablerer som bekendt brohoveder til skattely, men tiltrækkes i høj grad også af den unikke kombination af salgsmæssigt og underholdning, som messen institutionaliserer. Udformningen af dette oplevelsesmarked eller konsumlandskab er en væsentlig lokaliseringsfaktor for den globale pengestrøm og er dermed blevet et vigtigt strategisk parameter i byudviklingen. De multinationale selskaber, by etablerer markedsstande i Dubais frihandelszone, bidrager ikke med skat, men det display af transnational elite, som golfbanerne og den absolutte konsumfrihed iscenesætter, er i sig selv særdeles profitabelt. Dette velstands wonderland er blevet et af turistindustriens råstoffer, og dens entré er en af den expoiserede bys vigtigste indtægtskilder. 25 pct. af Dubais BNP stammer i dag, ifølge Turistministeriet, direkte eller indirekte fra turismen, og intet tyder på, at denne andel vil falde. Det forventede antal tilrejsende vil ifølge lufthavns-

myndighederne stige fra de nuværende 15 millioner til omkring 45 millioner årligt inden for de kommende tre årtier.

Expoens tematiske organisering af rummet i ekspresive og introverte monolitter er desuden et ordensprincip, som kan samle de vidt forskellige programmer og til en vis grad styre 'bingo-urbanismens' tilfældige ekspansionsmønstre. Dubai er en bystat, og den transnationale parade er i modsætning til foregangseksemplet ikke arrangeret omkring nationale pavilloner, men anlagt i territorielt uafhængige funktionsenheder, der grupperes som miniaturebyer. Fortiden udstilles i: World Village, Heritage Village, Diving City og Al Boom Tourist Village. Underholdning og events regnes for en verdensorden og findes derfor i: Snow World, Dubai Festival City, Children's City, Wonderland og Global Village. Funshopping i: Wafi City & Deira City Center. Kommunikation, viden og teknologi findes i: Dubai Internet City, Knowledge Village og Dubai Media City. Finansbyen findes i: World Trade Center og langs Sheik Zayed Road. Eksklusiv indkvartering, sejlsport og golf er forenet i: Emirates Hills – Residential Golf Course Estate, The Lakes – A Professionally Planned Residential Gated Community. Meditativ retræte og 'Lush Landscapes' er samlet i: Creek Side Park, Safa Park og Mushrif Park.

de luxe expoisering genius logo bingo-urbanisme

Den væsentligste arkitektoniske forskel mellem pionerfasens opvisning af rå industriel teknik og konsolideringsepokens expoisering af netværksøkonomiens programmel er nok monumentalæstetikens forvandling fra rustik bastion til porøs pavillon. For byen er den mest betydningsfulde ændring måske indførelsen af den omfattende indhegning, som definerer expoens steder, koordinerer rummets heterogenitet og holder de arkitektoniske elementer adskilt.

Expoiseringens opsplnitning af byrummet i solitære standsenklaver med hvert sit repræsentationssystem har en aflglans af refeudalisering over sig og overskrider dermed den polycentriske byfragmentering, hvor hvert enkelt sub-center som decentraliseret enhed så at sige rummer helhedens fortælling. Selv om Dubais post-polycentriske bymønster overordnet set er vævet sammen af infrastrukturen og eksklusivt differentieret af expoiseringen, har repræsentationen af byen som materiel kultur ikke noget indeksikalt billede at henvise til. Mobiliseringen er total og dermed trådløs, samtidig med at den æstetiske værdisætning er blevet autonomiseret. Der er ingen stilmæssig diskrepans mellem f.eks. Wafi-shoppingcenterets ægyptisk inspirerede indgang og det tilstedende high-tech-beboelsestårn. Fortællingerne er sideordnede, det postmoderne citat har emanciperet

historiens kontinuitet og pluraliseret byrummets betydningsdannelse. Der må en filtrering til, hvis konturen af det spirende informationsamfund skal udskilles fra det hav af 'spam', der slører distinktionen. Beretningen om Dubai må derfor spores som punktnedslag i 'Junkspace de Luxe'.

The City of The Image

Dubai og selve expoiseringens landmark er uden tvivl det 321 meter høje luksushotel Burj Al Arab, der står på en kunstig ø godt 300 meter ude fra kysten ved Jumierah-byområdet i syd. Hotellet har med sine syv stjerner sprængt kategoriseringen af luksushoteller og kondenserer den aura af ekstravagant overdådighed, som turistministeriet ivrigt identificerer med Dubais sande jeg. Monumentet lanceres i forskellige brochurer, ikke bare som et referencepunkt for Dubai, men som »et universelt symbol på det nye millennium«. Hotellet har ligesom Eiffeltårn i Paris et ydre skellet, der gør bygningen helt åben indvendig. Balkonerne til de 202 dobbeltsuiter vender indad og danner en 180 meter høj lobby indhyllt i et filigranmønster af forgyldt atmosfære – à la rumrejsen 2001 nat. Monumentets introverte kulmination er effektivt forseglet fra omgivelserne. Kun lyset og de pengestærke gæster kan trænge igennem det blankpolerede ydre. Hvis Eiffeltårnets tomme indre var det solides

svanesang, er hulrummet i Burj Al Arab atriets apoteose.

Når bygningen med sikkerhed må regnes som den expoiserede bys landmark, skyldes det ikke bare, at den er så ekstravagant indrettet og på én gang himmelstræbende, opsigtsvækkende og høj, men også at den har så mange metaforiske ligheder med arketyper i Paris. Nøjagtig som Eiffeltårnet i sin tid eksponerede samtidens dristigste konstruktioner og udgjorde det udsigtspunkt, hvorfra udstillingen kunne overskues, bærer Burj Al Arabs overdimensionerede spinkelhed og teflon-belagte glasfibervævede facadeskærm vidnesbyrd om nutidens ingeniørmæssige grænser.

Ligesom Eiffel med restauranten på toppen af monumentet fik parallelforskudt betydningen af borgerskabets salon op i skyerne, har det engelske ingeniørfirma WS Atkins nu hævet baren og jet-settets beachparty til den distance, hvorfra verden virker mere indtagende, og hvorfra landskabet fremstår i sit skønne maleriske format. Hovedet på 'giraffen' er som på forgængeren meget lille for at gøre halsen længere, men toppunktet er i modsætning til ikonet fra 1889 spaltet i to. Den kompositoriske krone på værket er helikopterlandingsbanen, der vender ind mod land og markerer det mobilitetsbaserede samfunds absolut op-højede punkt – dets heliport. Restauranten og ud-

sigtspunktet, der vender væk fra byen, er blevet til en linie, en horisont ud mod verden, som kun lader Dubai optræde i øjenkrogen. Hvis Eiffeltårnets udsigtspavillon var den borgerlige offentligheds højdepunkt, er Burj Al Arabs millionærssuiter den transnationale elites ypperligste retrætepost. Hvor Eiffeltårnet metaforisk var en triumfbue for nedden, som havde fået sat en himmelstige på, der gjorde det muligt for industrialismen at se ned på fortidens by, er Burj Al Arab et flygtigt fartøj, som har højest storsejlet og sat kurs mod fjerne destinationer. At hotellet metaforisk er i drift, understreges af, at den karakteristiske profil også pryder de officielle nummerplader. Burj Al Arab køres bogstaveligt talt i stilling som luksusparadisets nye emble.

Den hædersplads, som landmarket indtager i byens symbolske rum, er tæt forbundet til det arkitektoniske elements vertikale karakter. Landmarket er urbanitetens Mount Everest, det stikker sit hoved op over byens horisont for som referencepunkt at fæstne byens sted og samtidig markere dens position i verden. Mindre vartegn kan sagtens fungere som lokale fikspunkter, uden at milepælens status antastes. Men hvad gør den expoiserede by, som kun har plads til mesterværker, når investorerne kræver mere visuelt afkast, mere monumentalitet? Hvordan overgås et landmark, uden

at den allerede investerede kapital går til spille, og uden at det symbolske hierarki destabiliseres? Dubai har svaret. Man udvider referencesystemet! Ligesom luksushotellernes graduering blev sprængt med Burj Al Arab-hotellets opulente luksus, har Kevin Lynchs kognitive parametre for automobilalderens byforståelse nu fået udvidet sine kategoriale distinktioner. Urbaniteten har fået sit Great Barrier Reef, verden har fået sit 8. vidunder, og den moderne by har fået sit benchmark.

Oaser af frie ideer

Få hundrede meter fra byggepladsen, der engang skal blive til Dubai Marina, ligger det Amerikanske Universitet. Fra E11-motorvejen, der løber parallelt med kystlinjen lidt over én kilometer inde i ørkenen og skiller Emirates Hills og Emirates Golf Club fra Marinaen, ser man direkte ind over universitetets campusområde. For enden af den enorme parkeringsplads, der vender ud mod motorvejen, anes et strålende hvidt bygningsanlæg i Washington-stil, og mod syd lige før Golf Course Interchange no. 5 står en art-déco-replika bygning komplet monteret med Hard Rock Café-globus på taget og markerer vesterlændingenens åndelige tilstedeværelse i Al Sufouh-bydelen. Universitetet er den enklave, som stærkest skiller sig ud fra det ellers dominante normsæt af arabisk tilpasset byggestil. Alle andre

steder i Dubai er kulturinvasionen enten neutraliseret som international eller assimileret i den håndhævede tradition ved hjælp af særlige optiske filtre, der omformer alt til en slags arkitektonisk nysprog med en ubestemmelig mellemstlig accent. De to enestående bygninger er undtagelserne, der bekræfter reglen om, at alle stilarter skal oversættes til det virtuelle lokalsprog ved hjælp af et vagt defineret reglement. Selv de skandinaviske villaer ude på palme-øen har en umiskendelig arabisk udstråling.

Det eneste, som i realiteten styrer de markeds kræfter, der behersker Dubais fysiske bylandskab, er i virkeligheden denne symbolske politik, der garanterer byens visuelle enhed gennem en form for åben arabisk massesymbolik. Selv om kontrollen med den symbolske kulturinvasion er forholdsvis liberal, er der ingen tvivl om kursen. Udviklingen er, hvis den ikke lige skyldes sheikens direkte visionære mellemkomst, altid nøje afstemt i forhold til den kulturelle kanons veto mod Public Display of Affection, PDA. Fri dress code og accepten af individuelle materielle udtryksformer i Dubai er underlagt dette PDA-regulativ om, at ingen gestus må være alt for opslugt af egne fornemmelser eller give udtryk for upassende attituder. Det eneste domæne, der ikke er kontrolleret på denne måde, og den eneste type kulturinvasion, som ikke umiddel-

SLOIP junkspace de luxe expoisering genius logo

bart kan styres via PDA-systemets selvoveryvågning, er den elektroniske. Internettet og de internationale nyhedsmedier sætter selv dagsordenen, og indbyggerne i Dubai har fri adgang til informationsstrømmen, fordi byens økonomiske dynamik i udpræget grad bygger på afkastet fra de nye kommunikationsteknologier.

Som informations- og netværkssamfund står Dubai derfor over for en indre konflikt. På den ene side skal økonomien kunne fungere på frie betingelser for at sikre fortsat vækst, på den anden side er myndighedernes kontrol med det symbolske rum et af den post-politiske stats mest magtpålgende anliggender. Dubais løsning på videnssamfundets krav om 'No Limits – No Boundaries' har således været indførelsen af en privilegeret zone for økonomisk frihed under politisk ansvar – den såkaldte Dubai Technology, Electronic Commerce and Media Free Zone, Tecom bestående af Dubai Internet City, Dubai Media City og Dubai Ideas Oasis. Den repressivt tolerante strategi går i sin enkelhed ud på at bemyndige de grænseoverskridende medier med en total skattefrihed, der garanterer, at talestrømmen holder sig inden for rammerne af ansvarlighed og nøjagtighed. Eller med andre ord: Hvis informationsstrømmen bliver uansvarlig eller virksomhederne mister deres fornemmelse for træfsikkerhed, er det automatisk

slut med skattefriheden, og det er et argument, som de private informations- og medievirksomheder tilsyneladende respekterer.

I alt fald er tilstrømningen til det nye firkløver af vidensøkonomiske økosystemer, som universitetet, idé-oasen, internetbyen og mediebyen tilsammen udgør, stor. Over 500 medieselskaber, heriblandt CNN, Reuters, MBC og Sony Broadcast, er flyttet ind i Mediebyen, og i Internetbyen bor nu bl.a. Microsoft, Oracle, HP, IBM, Compaq, Siemens, Canon, Sony Ericsson etc., og boligerne til de mere end 5500 vidensarbejdere er under opførelse. Det sidste skud på stammen er den kommende Knowledge Village. De fire eksisterende enklaver ligger side om side i en kvadreret plan på omtrent fire gange 200 ha. Internetbyen i nordøst og Mediebyen i det sydvestlige hjørne er begge figurligt orienteret indad mod haveanlæg med kunstige søer. Bebyggelserne er i hovedtræk identiske: En korona af overdækkede parkeringspladser indrammer de modernistiske glasblokke. Mediebyens tre nuværende hovedbygninger minder om store wide-screen-tv, med glatte skærm-lignende facader ind mod søen og udadvendte bagsider der arkitektonisk signalerer plug-in, aktivitet og billedbehandling. Internetbyens domiciler er mere abstrakte. En stofløs hinde af blåsort spejlglas giver de fire kasser en gådefuld råolie-tung udstråling af

teknologisk blackbox, der tavst beretter om informationssamfundets fravær af materialitet og repræsentativ fysiognomi i forhold til den arkitektoniske tradition. Informationssamfundets bymæssighed er stadig et diffust fatamorgana, en flimrende spejling, der godt nok gør det muligt at se industrisamfundet på afstand, men ikke selv har taget plads i det rum, hvor planlægningen og arkitekturen agerer. Selv om videns- og netværkssamfundet tårner sig op i Dubai, er det endnu ikke muligt at afgøre, hvilke arkitektoniske konstruktions-typer der anvendes inde bag ved glasskærmen, og hvilken fysisk kontur den nye by vil antage.

Sheik Zayed Road

Tyve kilometer fra den nye vidensby i den nordlige ende af E11-motorvejen, mellem interchange no. 1 og den store rundkørsel ved World Trade Center, ligger Dubais modernistiske showcase. Den tre kilometer lange vejstrækning er byens 'Little Manhattan', hvor de internationale finans- og handelsrepræsentationer står linet op i en form for post-moderne Wall-Street-kulisse. En enkelt række skyskrabere på hver side af den ottesporede Sheik Zayed Road tegner den symbolske graf for byens himmelstræbende økonomi og danner samtidig en form for monumental byport i det ellers flade by-område. Potemkinkorridoren består foruden det

halvfjerdser-monolitiske World Trade Center af flere karakteristiske højhusbyggerier, bl.a. de over 300 meter høje Chicago-style tvillingetårne Emirates Towers, det halvt så høje, men til gengæld firtårnede og neogotiske Fairmont Hotel, det Big Ben-inspirerede smykketkrandsagtige beboelsestårn The Tower på 243 meter og det 40-etages thai-gestikulerende Dusit Dubai.

Den dobbelte række af højhuse er set fra de rigtige vinkler en imponerende manifestation af godshandelens stabelæstetik, men bevæger man sig uden for skyliniens indre tunneleffekt og ud i det omgivende postindustrielle bylandskab, får de to spejlglaserede skillevæge en meget spinkel konsistens. Fyrre meter fra opstillingens midterlinje og lige uden for kanten af de franske havebånd tynde idyl forvandles sceneriet til en næsten surreel tilstand. Tårnrækken er sikkert tænkt som repræsentant for Dubais Central Business District og varemærke for den højtprofilerede økonomi, men tegnet er også, om end ufrivilligt, blevet et ekko fra dengang byens kraft metaforisk lod sig måle i højden. Den symbolstærke konstruktion kanaliserer et billede af byen, der mest af alt hører den spirende industrialisme til, og sceneriet karikerer næsten den modernistiske vision om byen som et heldigt sammentræf af ophøjet ingeniørkunst og videnskabelig rationalisme. Højhus-

silhuetten langs Sheik Zayed Road er allerede før sin færdiggørelse blevet et historisk yderkvarter set i forhold til de nye agglomerationer af netværkssamfund, der ligger længere ude ad samme vej. Den nye økonomi har endnu ikke fundet adækvate fremtrædelsesformer, der arter sig som fikspunkt – men ligesom hos Dalí fornemmes det nye tydeligt gennem de gamle symbolers metamorfose og det kendte gadebilledes ominøse forvandling fra rumlighed til skalkeskjul.

Konklusion

Punktneklagene i Dubais globaliserede bymønstre illustrerer, godt nok in ekstremum, hvordan den moderne by principielt antager karakter af spilleplade – en form for bingo-urbanisme eller oportunt felt – der styres af eksterne økonomiske dynamikker og holdes sammen af mobilitetsfremmende strukturer. Byens fysiske infrastrukturer, internettet og andre medieborne kommunikationsformer er sammen med rummets kulturelle atmosfære blevet de dominerende lokaliseringsfaktorer, efter at den bureaukratiske statsplanlægning har måttet overgive styringen af byudviklingen til markeds kræfterne.

De rumlige analyser af Dubais bylandskaber viser desuden, at den post-industrielle by ikke længere bør forstås som et territorium af produktions-

landskaber. Den moderne by er i høj grad et blevet et konsumdomæne, der både er en hybrid af industrisamfundet, men også overskrider den kendte topologiske stedsforståelse, fordi den samtidig formes tematisk som tidssteder. Bylivet forsøges ikke længere behersket via rummet, men manipuleres af et marked, der former livet i byen som stil. Byen er blevet selvrefleksiv og er som The City of The Image underlagt globale markedsføringsprincipper. De nye urbanitetsformer har erstattet den gamle enhedsfigur Byen med expoiserings byer-i-byen, og arkitekturen er derfor tendentielt blevet et *brand*, der har løsnet sin forbindelse til stedet som loci, og som følge heraf opererer i en ny territorial sammenhæng: Genius Logo.

I det nye bymæssige plot er fortid og fritid blevet parallelle forbrugsfærer, der for længst er standardiseret. Samtidig med at det egenskabsløse er blevet den moderne bys vernakulære udtryk, står de historiske byrums universelle fremtid allerede under Lyon's-club-urbanismens protektorat.

Autenticitet er blevet et spørgsmål om konstant fortolkning, og den moderne by må derfor forstås introvert. Der eksisterer ikke længere noget udenfor, urbaniteten er blevet en kontinentaltilstand.

Artiklen er et uddrag af et case-study, der kan læses i sin fulde længde på <http://www.transform-arkitekter.dk/>

bingo-urbanisme SLOIP junkspace de luxe expoiser